

НАУКОВИЙ ЧАСОПИС

НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

СЕРІЯ 15

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
/ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ/

ВИПУСК 5 (125) 20

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАУКОВИЙ ЧАСОПИС

НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

Серія 15

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ
ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
(*фізична культура і спорт*)

Випуск 5 (125) 20

Київ
Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова
2020

УДК 0.51

Н 34

WEB сторінка електронного видання : <http://enpuir.npu.edu.ua>; <http://spppc.com.ua>

www.ffvs.npu.edu.ua/chasopys-npu-seria-15.

Збірник входить до переліку фахових наукових видань України за галузями науки:

«Педагогічні науки» – (наказ Міністерства освіти і науки України № 1222 від 07.10.2016 р.)

«Фізичне виховання і спорт» – (наказ Міністерства освіти і науки України № 528 від 12.05. 2015 р.).

Державний комітет телебачення і радіомовлення України: свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації - серія KB № 8821 від 01.06.2004 р.

Збірник включено до переліку наукових фахових видань України категорії «Б» за галузями наук: 011 «Педагогічні науки», 017 «Фізичне виховання і спорт» – (Наказ Міністерства освіти і науки № 886 від 02.07.2020).

Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наукових праць / За ред. О. В. Тимошенка. – Київ : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2020. – Випуск 5 (125) 20. – 169 с.

У статтях розглядаються результати теоретичних та науково-експериментальних досліджень у галузі педагогічної науки, фізичного виховання та спорту, висвітлюються педагогічні, медико-біологічні, психологічні і соціальні аспекти, інноваційні технології навчання фізичної культури, практики підготовки спортсменів. Збірник розрахований на аспірантів, докторантів, наукових, педагогічних та науково-педагогічних працівників. Статті друкуються в авторській редакції.

Редакційна рада:

Андрущенко В.П.	доктор філософських наук, академік НАПН України, ректор НПУ імені М.П.Драгоманова; (гол.Ред. ради);
Бондар В. І.	доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, НПУ імені М.П.Драгоманова;
Вернидуб Р.М.	доктор філософських наук, професор, НПУ імені М.П. Драгоманова;
Євтух В.Б.	доктор історичних наук, професор, НПУ імені М.П.Драгоманова;
Дробот І.І.	доктор історичних наук, професор, НПУ імені М.П. Драгоманова;
Жалдак М.І.	доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, НПУ імені М.П.Драгоманова;
Зернецька А.А.	доктор педагогічних наук, професор, НПУ імені М.П.Драгоманова;
Мацько Л.І.	доктор філологічних наук, професор, академік НАПН України, НПУ імені М.П.Драгоманова;
Падалка О.С.	доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, НПУ імені М.П.Драгоманова;
Синьов В.М.	доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, НПУ імені М.П.Драгоманова;
Торбін Г.М.	доктор фізико-математичних наук, професор, НПУ імені М.П.Драгоманова;
Шут М.І.	доктор фізико-математичних наук, професор, академік НАПН України, НПУ імені М.П.Драгоманова.

Головний редактор О. В. Тимошенко

Редакційна колегія серії:

Тимошенко О.В.	доктор педагогічних наук, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, професор, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова;
Томенко О.А.	доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор, Сумський державний педагогічний університет;
Путров С. Ю.	кандидат педагогічних наук, професор Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова;
Дьоміна Ж.Г.	кандидат педагогічних наук, доцент, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова;
Малечко Т.А.	кандидат педагогічних наук, доцент, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
Андрєєва О.В.	доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор, Національний університет фізичного виховання і спорту України;
Грибан Г.П.	доктор педагогічних наук, професор, Житомирський державний університет імені І.Франка;
Пронтенко К.В.	доктор педагогічних наук, доцент, Житомирський військовий інститут імені С. П. Корольова;
Пронтенко В.В.	кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, Житомирський військовий інститут імені С. П. Корольова;
Ейдер Ежи	доктор педагогічних наук доктор наук з фізичного виховання, професор Щецинського університету, Польща;
Приймаков О.О.	доктор біологічних наук, професор, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова.

Схвалено рішенням Вченої ради НПУ імені М.П. Драгоманова

ISSN 2311-2220

© Автори статей, 2020

© НПУ імені М.П.Драгоманова, 2020

© Редакційна колегія серії, 2020

Збірник друкується щомісяця

ЗМІСТ 5 (125) 2020

1.	Kaplinskyi V., Svyshch N., Grytsyk N. INFLUENCE ON EMOTIONAL SPHERE OF FUTURE TEACHER'S PERSONALITY IN THE PROCESS OF IT'S GENERAL PEDAGOGICAL TEACHER TRAINING (PRACTICAL ASPECT).....	9
2.	Балан Б. А. АНАЛІЗ ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КВАЛІФІКОВАНИХ ФУТБОЛІСТІВ НА ЕТАПІ ПІДГОТОВКИ ДО ВИЩИХ ДОСЯГНЕНЬ.....	18
3.	Безгребельна О. П., Павлось Р. М., Булатов О. М., Незгода С. П. АКТИВІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСОБІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	21
4.	Бобровник В. І., Ткаченко М. Л., Крушинська Н. М. СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ І ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ СПОРТСМЕНІВ В МАРАФОНСЬКОМУ БІГУ НА ЕТАПАХ МАКСИМАЛЬНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ І ЗБЕРЕЖЕННЯ ВИЩОЇ СПОРТИВНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ.....	25
5.	Бондаренко В. В., Худякова Н. Ю., Давигора Ю. І. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ.....	29
6.	Бучківська Г. В., Демченко І. І., Бабій І. В., Нікітенко А. С., Балух М. М., Наливайко Н. В., Максимчук І. А., Максимчук Б. А. ПРОБЛЕМИ ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В РАМКАХ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ.....	35
7.	Гончарук В. А., Гомотюк О. Є., Плетеницька Л. С., Звоздецька В. Г., Ланчуковська Н. В., Халіна О. В., Чиж А. Г., Максимчук І. А. ПРОГРАМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ У КОНТЕКСТІ ОВОЛОДІННЯ ОСНОВАМИ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ.....	43
8.	Горбенко О. В., Лисенко А. О. МЕТОДИКА СУДДІВСТВА ТАНЦЮВАЛЬНИХ ПАР НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ТЕХНІЧНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ.....	49
9.	Горчанюк Ю. А. ЗМІНИ ПОКАЗНИКІВ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ВОЛЕЙБОЛІСТІВ 9 – 11 РОКІВ ПІД ВПЛИВОМ СПЕЦІАЛЬНО ПІДБІРАНИХ КОМПЛЕКСІВ ВПРАВ СКЛАДНОКООДИНАЦІЙНОЇ СПРЯМОВАНІСТІ... ..	54
10.	Данилевич М. В., Романчук О. В., Коваль Р. С., Стефанишин М. В. РОЗВИТОК КІНЕЗІТЕРАПІЇ У ФРАНЦІЇ (1914–1969 РР.).....	8
11.	Дейнеко А. Х., Біленька І. Г. ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЮНИХ АКРОБАТІВ ЗАСОБАМИ ОСНОВНОЇ ГІМНАСТИКИ.....	63
12.	Дудіцька С. П., Зорій Я. Б., Гакман А. В. ВПРОВАДЖЕННЯ АЕРОБІКИ У ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНСЬКОЇ МОЛОДІ.....	67
13.	Єрьоменко Е. А., Кукушкін К. М. БОЙОВИЙ ХОРТИНГ ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ЯКОСТЕЙ, ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ОСНОВ ЗДОРОВ'Я ШКОЛЯРІВ І СТУДЕНТІВ.....	71
14.	Зюзь В. М., Бабич Т. М., Балухтіна В. В. ФЛЕШМОБ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ РУХОВОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ ФІЗИЧНИМ ВИХОВАННЯМ.....	80
15.	Кабацька О. В., Шуба Л. В., Шуба В. В. ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	85
16.	Канунова Л. В., Півень О. Б. ЕФЕКТИВНІСТЬ РОЗРОБЛЕНОЇ МЕТОДИКИ ПОБУДОВИ ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЮНИХ ГИРЬОВИЧЬОК 12-15 РОКІВ В БАЗОВОМУ МЕЗОЦИКЛІ РІЧНОГО МАКРОЦИКЛУ З УРАХУВАННЯМ СПЕЦИФІЧНОГО БІОЛОГІЧНОГО ЦИКЛУ.....	89
17.	Костюк Ю. С., Єлонець О. І., Іщенко С. М., Лимаренко Н. П. ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДИКИ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО НАВЧАННЯ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ ДІВЧАТ 5-9 КЛАСІВ НА ЗАНЯТТЯХ З БАСКЕТБОЛУ.. ..	95
18.	Мазур І. М., Бикова Г. В., Козенко С. М., Корнійчук Ю. М., Хробуст О. В., Бобрик К. Ю., Мичка І. В., ДИНАМІКА РОЗУМОВИХ ПРОЦЕСІВ У КУРСАНТІВ ПІД ВПЛИВОМ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ ПІДГОТОВКОЮ ТА СПОРТОМ.....	99
19.	Маслова О. В. МЕТОДОЛОГІЧНІ РІВНІ ПІЗНАННЯ ЗДОРОВ'ЯФОРМУЮЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ АДАПТИВНОГО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З ВАДАМИ СЛУХУ.....	103
20.	Масол В. В. ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ РІШУЧОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ.....	106
21.	Мунтян В. С., Попрощаєв О. В. МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНЕ СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ, ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ.....	109
22.	Нестеренко Н. А. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА МЕТОДИКА РОЗВИТКУ ШВИДКІСНО-СИЛОВИХ ЯКОСТЕЙ ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ 13-14 РОКІВ З УРАХУВАННЯМ РАЦІОНАЛЬНОГО СПІВВІДНОШЕННЯ ВПРАВ З М'ЯЧЕМ І БЕЗ М'ЯЧА.....	115
23.	Обелевскій О. А., Обелевскій А. Г. СПОРТ І ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ЯК ІНСТРУМЕНТИ РІШЕННЯ ДЕРЖАВНИХ ЗАВДАНЬ У СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СФЕРІ.....	120
24.	Пальчук М. Б., Кенсичька І. Л. ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНИМ ВИХОВАННЯМ СТУДЕНТІВ ЗВО.....	124
25.	Руденко А. М. ОЦІНКА ДИНАМІКИ ПОКАЗНИКІВ ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ТА РУХОВИХ ЯКОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ НАСЛІДКАМИ ДИСПЛАЗІЇ КУЛЬШОВИХ СУГЛОБІВ.....	158
26.	Русанівський С. В., Федченко О. С., Крук О. М., Олексійчук С. А., Лисик Р. В., Штома В. Д., Безпалый С. М. ХАРАКТЕРИСТИКА ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ БОРотьбою САМБО.....	132
27.	Седляр Ю. В. РАСЧЕТ ИНТЕНСИВНОСТИ АЭРОБНЫХ ОЗДОРОВИТЕЛЬНЫХ НАГРУЗОК.....	135

CONTENTS 5 (125) 2020

1.	<i>Kaplinskyi V., Svyshch N., Grytsyk N.</i> INFLUENCE ON EMOTIONAL SPHERE OF FUTURE TEACHER'S PERSONALITY IN THE PROCESS OF IT'S GENERAL PEDAGOGICAL TEACHER TRAINING (PRACTICAL ASPECT).....	9
2.	<i>Balan B.</i> AN ANALYSIS OF THE COMPETITIVE ACTIVITY OF SKILLED FOOTBALL PLAYERS IN THE PREPARATION STAGE FOR HIGHER ACHIEVEMENTS.....	18
3.	<i>Bezgrebelnaya O., Pavlos R., Bulatov A., Nezhoda S.</i> ACTIVATION OF INNOVATIVE MEANS OF PHYSICAL EDUCATION OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS.....	21
4.	<i>Bobrovnick V.I., Tkachenko M.L., Krushinskaya N.N.</i> THE SYSTEM OF ORGANIZATION AND TRAINING OF QUALIFIED ATHLETES IN MARATHON AT THE STAGES OF MAXIMIZING THE IMPLEMENTATION OF INDIVIDUAL OPPORTUNITIES AND MAINTAINING THE HIGHEST SPORTSMANSHIP.....	25
5.	<i>Bondarenko Valentyn, Khudyakova Natalia, Davygora Yuriy.</i> PRACTICAL ASPECTS OF FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF PATROL POLICE OFFICERS.....	29
6.	<i>Galyna Buchkivska, Iryna Demchenko, Inna Babii, Alona Nikitenko, Mykola Balukh, Nalyvayko Natalia, Iryna Maksymchuk, Borys Maksymchuk.</i> PROBLEMS OF VALEOLOGICAL EDUCATION IN THE FRAMEWORK OF THE SYSTEMIC APPROACH.....	35
7.	<i>Valentyna Honcharuk, Oksana Gomotiuk, Lidia Pletenytska, Valentyna Zvozdetska, Lanchukovska Nadiya, Khapina Oksana, Anatoliy Chyzh, Iryna Maksymchuk.</i> THE PROGRAM OF PEDAGOGICAL PRACTICE IN THE CONTEXT OF MASTERING THE BASICS OF PEDAGOGICAL COMMUNICATION.....	43
8.	<i>Horbenko O., Lysenko A.</i> METHODS OF JUDGING DANCE COUPLES AT DIFFERENT STAGES OF TECHNICAL IMPROVEMENT.....	49
9.	<i>Horchanyuk Y.</i> CHANGES IN THE INDICATORS OF PHYSICAL FITNESS OF VOLLEYBALL PLAYERS AGED 9-11 UNDER THE INFLUENCE OF SPECIALLY SELECTED SETS OF EXERCISES OF COMPLEX COORDINATION ORIENTATION.....	54
10.	<i>Danylevych M., Romanchuk O., Koval R., Stefanyshyn M.</i> DEVELOPMENT OF KINESITHERAPY IN FRANCE DURING 1914–1969.....	8
11.	<i>Deineko A., Belenkaya I.</i> IMPROVING THE PHYSICAL TRAINING OF YOUNG ACROBATS BY MEANS OF BASIC GYMNASTICS.....	63
12.	<i>Duditska S., Zoriy Y., Hakman A.</i> INTRODUCTION OF AEROBICS IN CLASSES ON PHYSICAL EDUCATION OF STUDENT YOUTH.....	67
13.	<i>Yeromenko Eduard, Kukushkin Kostiantyn.</i> COMBAT HORTING AS A MEANS OF EDUCATION OF PATRIOTIC QUALITIES, PHYSICAL CULTURE AND FUNDAMENTALS OF HEALTH SCHOOLCHILDREN AND STUDENTS.....	71
14.	<i>Zyuz V. N., Babich T. M., Balukhtina V. V.</i> FLASHMOB AS AN EFFECTIVE MEANS OF FORMATION OF MOTOR CULTURE OF STUDENTS IN PHYSICAL EDUCATION.....	80
15.	<i>Kabatska O. V., Shuba L. V., Shuba V. V.</i> THE HEALTH SAVING EDUCATIONAL ENVIRONMENT AT THE INSTITUTIONAL HIGHER EDUCATIONAL.....	85
16.	<i>Kanunova L., Piven O.</i> THE EFFECTIVENESS OF THE DEVELOPED METHODOLOGY FOR CONSTRUCTING THE TRAINING PROCESS OF YOUNG KETTLEBELLS 12-15 YEARS OLD IN THE BASIC MESOCYCLE OF THE ANNUAL MACROCYCLE, TAKING INTO ACCOUNT THE SPECIFIC BIOLOGICAL CYCLE.....	89
17.	<i>Kostiuk Yuliia, Yelovets Oleksandr, Ishchenko Serhii, Limarenko Natalia</i> THE EFFECTIVENESS OF THE IMPLEMENTATION OF THE METHODOLOGY OF DIFFERENTIATED TEACHING OF PHYSICAL EXERCISES FOR GIRLS OF 5-9 GRADES IN BASKETBALL LESSONS.....	95
18.	<i>Mazur Ihor., Bykova Ganna, Kozenko Sergii, Korneichuk Yurii, Khrobust Oleksandr, Bobrik Kostiantyn, Mychka Ivan.</i> DYNAMICS OF CADETS' THOUGHT PROCESSES UNDER THE INFLUENCE OF PHYSICAL TRAINING AND SPORTS.....	99
19.	<i>Maslova O.</i> METHODOLOGICAL LEVELS OF KNOWLEDGE HEALTH-FORMING ACTIVITY IN THE PROCESS OF ADAPTIVE PHYSICAL EDUCATION OF CHILDREN WITH HEARING IMPAIRMENTS.....	103
20.	<i>Masol V.</i> FEATURES OF UPBRINGING THE DETERMINATION OF SENIOR PUPILS IN THE PROCESS OF PHYSICAL EDUCATION.....	106
21.	<i>Muntian V. S., Poproshaiev O. V.</i> MOTIVATIONAL-VALUE ATTITUDE OF STUDENTS TOWARDS LEARNING, PHYSICAL EDUCATION AND A HEALTHY LIFESTYLE: COMPARATIVE ANALYSIS.....	109
22.	<i>Nesterenko N.A.</i> EXPERIMENTAL METHODOLOGY FOR THE DEVELOPMENT OF SPEED-STRENGTH QUALITIES OF YOUNG FOOTBALL PLAYERS 13-14 YEARS OLD, TAKING INTO ACCOUNT THE RATIONAL RATIO OF EXERCISES WITH AND WITHOUT A BALL.....	115
23.	<i>Obelevsky A., Obelevsky A.</i> SPORT AND PHYSICAL CULTURE AS IMPLEMENTATION TOOLS IN THE SOCIAL AND CULTURAL SPHERE.....	120
24.	<i>Palchuk Mariia, Kensitskaya Irina.</i> GENDER CHARACTERISTICS OF STUDENTS' MOTIVATION FOR PHYSICAL EDUCATION AT THE UNIVERSITY.....	124
25.	<i>Rudenko A.</i> ASSESSMENT OF THE DYNAMICS OF INDICATORS OF PHYSICAL DEVELOPMENT AND MOTOR QUALITIES DURING THE IMPLEMENTATION OF THE PROGRAM OF PHYSICAL REHABILITATION OF PRESCHOOLERS WITH THE CONSEQUENCES OF HIP DYSPLASIA.....	158
26.	<i>Rusanivskii Sergii, Fedchenko Oleksii, Kruk Oleksandr, Oleksiichuk Sergii, Lysyk Ruslan, Shtoma Vadim,</i>	132

DOI 10.31392/NPU-nc.series.15.2020.5(125).13
УДК 796.817:159.947-053.6

Єрьоменко Е. А.
професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, кандидат педагогічних наук, Заслужений працівник фізичної культури і спорту України, майстер спорту України міжнародного класу, Заслужений тренер України
Кукушкін К. М.

головний спеціаліст відділу з питань державної служби, професійного навчання та урядових нагород Департаменту кадрового забезпечення Секретаріату Кабінету Міністрів України, учасник бойових дій

БОЙОВИЙ ХОРТИНГ ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ЯКОСТЕЙ, ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ОСНОВ ЗДОРОВ'Я ШКОЛЯРІВ І СТУДЕНТІВ

Метою дослідження є визначення особливостей бойового хортингу як засобу виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів закладів загальної середньої і вищої освіти та наукове обґрунтування засобів позитивного впливу бойового хортингу, що сприяють формуванню в учнівської та студентської молоді військово-патріотичних навичок, цінностей здорового способу життя, всебічного виховання, підвищенню рівня здоров'я за методикою виду спорту бойового хортингу. Переверено ефективність психолого-педагогічних умов, організаційних форм і методів, проведено теоретичний аналіз проблеми виховання фізичних якостей, військово-прикладних здібностей, умов застосування оздоровчих, прикладних, загальнорозвивальних і спеціальних фізичних вправ бойового хортингу для підвищення ефективності роботи систем організму. Викладено матеріал щодо концепції та підходів до класифікації фізичних вправ і методик бойового хортингу для спортсменів шкільного та студентського віку. Дослідно-експериментальним шляхом перевірено ефективність запровадженої педагогічної системи виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я у школярів і студентів засобами бойового хортингу, ціннісного ставлення до здоров'я та уникнення шкідливих звичок. Подано результати дослідження щодо формування військово-прикладних здібностей, цінностей здорового життя та ефективності організаційних форм спортивної дисципліни у процесі занять бойовим хортингом в умовах навчального процесу закладів загальної середньої і вищої освіти.

Ключові слова: бойовий хортинг, патріотичні якості, психолого-педагогічні умови, військово-патріотичне виховання, фізична культура, основи здоров'я, формування здібностей, учні школи, заклад вищої освіти, методика викладання, система підготовки, школярі, студенти, навчання, педагогічна система, освіта, спорт, цінності здорового життя, фізична вправа, організм людини, ціннісне ставлення до здоров'я.

Ерьоменко Э. А., Кукушкин К. Н. Боевой хортинг как средство воспитания патриотических качеств, физической культуры и основ здоровья школьников и студентов. Целью исследования является определение особенностей боевого хортинга как средства воспитания патриотических качеств, физической культуры и основ здоровья школьников и студентов учреждений общего среднего и высшего образования, а также научное обоснование средств положительного влияния боевого хортинга, способствующих формированию у учащихся и студенческой молодежи военно-патриотических навыков, ценностей здорового образа жизни, всестороннему воспитанию, повышению уровня здоровья по методике вида спорта боевого хортинга. Проверена эффективность психолого-педагогических условий, организационных форм и методов, проведен теоретический анализ проблемы воспитания физических качеств, военно-прикладных способностей, условия применения оздоровительных, прикладных, общеразвивающих и специальных физических упражнений боевого хортинга для повышения эффективности работы систем организма. Изложен материал по концепции и подходам к классификации физических упражнений и методик боевого хортинга для спортсменов школьного и студенческого возраста. Опытным-экспериментальным путем проверена эффективность внедренной педагогической системы воспитания патриотических качеств, физической культуры и основ здоровья у школьников и студентов средствами боевого хортинга, ценностного отношения к здоровью и избегания вредных привычек. Представлены результаты исследования по формированию военно-прикладных способностей, ценностей здорового образа жизни и эффективности организационных форм спортивной дисциплины в процессе занятий боевым хортингом в условиях учебного процесса заведений общего среднего и высшего образования.

Ключевые слова: боевой хортинг, патриотические качества, психолого-педагогические условия, военно-патриотическое воспитание, физическая культура, основы здоровья, формирования способностей, ученики школы, учреждения высшего образования, методика преподавания, система подготовки, школьники, студенты, обучение, педагогическая система, образование, спорт, ценности здорового образа жизни, физическое упражнение, организм человека, ценностное отношение к здоровью.

Yeromenko Eduard, Kukushkin Kostiantyn. Combat horting as a means of education of patriotic qualities, physical culture and fundamentals of health schoolchildren and students. The aim of the study is to determine the features of combat horting as a means of educating patriotic qualities, physical culture and basics of health of schoolchildren and students of general secondary and higher education and scientific substantiation of means of positive influence of combat horting, values of a healthy way of life, comprehensive education, increase of level of health by a technique of a sport of fighting horting. The

effectiveness of psychological and pedagogical conditions, organizational forms and methods is checked, the theoretical analysis of the problem of education of physical qualities, military-applied abilities, conditions of application of health-improving, applied, general developmental and special physical exercises of combat horting for increase of efficiency of body systems is carried out. The material on the concept and approaches to the classification of physical exercises and methods of combat horting for school and student athletes is presented. The effectiveness of the implemented pedagogical system of education of patriotic qualities, physical culture and basics of health of schoolchildren and students by means of combat horting, values to health and avoidance of bad habits has been experimentally tested. The results of the research on the formation of military-applied abilities, values of healthy living and the effectiveness of organizational forms of sports discipline in the process of combat horting in the educational process of general secondary and higher education are presented.

Key words: combat horting, patriotic qualities, psychological and pedagogical conditions, military and patriotic education, physical culture, basics of health, formation of abilities, pupils of school, institution of higher education, teaching methods, training system, schoolchildren, students, training, pedagogical system, education, sports, values of healthy life, physical exercise, human body, values to health.

Вступ. Законом України «Про освіту» визначено, що метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору [1–8; 10; 11].

У Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, затвердженій наказом Міністерства освіти і науки України від 16 червня 2015 р. № 641, визначено, що складовою частиною патріотичного виховання, а в часи воєнної загрози – пріоритетною, є військово-патріотичне виховання, зорієнтоване на формування у зростаючої особистості готовності до захисту України, розвиток бажання здобувати військові професії, проходити службу у Збройних Силах України як особливому виді державної служби. Його зміст визначається національними інтересами України і покликаний забезпечити активну участь громадян у збереженні її безпеки від зовнішньої загрози.

Одним із дієвих засобів патріотичного, фізичного та морально-етичного виховання дітей є бойовий хортинг, який сприяє вихованню особистості з високою внутрішньою культурою та гармонійному формуванню фізичного апарату людини [13–16; 21]. Бойовий хортинг – національний професійно-прикладний вид спорту України, заснований на культурних, оздоровчих і бойових традиціях українського народу. Він є багаторічним спеціально організованим процесом навчання, всебічного розвитку, морально-етичного виховання та оздоровлення дітей і молоді. Також у системі бойового хортингу містяться ефективні форми і методи патріотичного виховання, формування здорового способу життя школярів і студентів.

Система виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я не може залишатися в незмінному вигляді. Її зміна і розвиток обумовлені як досягненнями першочергових завдань системи патріотичного виховання особистості в Україні, так і змінами, що відбуваються в економічній, політичній, соціальній та інших сферах життєдіяльності українського суспільства, а також новими умовами сучасного світу, що обумовлює гнучкість в управлінні системою патріотичного виховання в закладах загальної середньої і вищої освіти. Героїчні події вітчизняної історії, видатні досягнення нашої молоді країни у сферах політики, економіки, науки, культури і спорту зберегли якості моральних ідеалів, що створює реальні передумови для розробки комплексу заходів з виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів з урахуванням сформованих до цього часу тенденцій, пов'язаних з консолідацією суспільства та підйомом рівня патріотизму у громадян країни [17].

Виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами бойового хортингу направлене також на формування готовності до військової служби як особливого виду державної служби. Патріотичне виховання школярів і студентів характеризується специфічною спрямованістю, глибоким розумінням кожним громадянином своєї ролі і місця в служінні Батьківщині, високою особистою відповідальністю за виконання вимог щодо захисту інтересів України, переконаністю в потребі формування необхідних якостей і навичок для виконання службового обов'язку в лавах Збройних Сил України.

Вихідні передумови. Мета виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами бойового хортингу – розвиток в особистості спортсмена бойового хортингу високої соціальної активності, громадянської відповідальності, духовності, становлення особистості, що володіє позитивними цінностями і якостями, здатних проявити їх в творчому процесі в інтересах України. Як один з видів багатопланової, масштабної і постійно здійснюваної діяльності патріотичне виховання включає соціальні, цільові, функціональні, організаційні та інші аспекти, має високий рівень комплексності. Одним з важливих напрямів роботи закладу загальної середньої і вищої освіти є виховання патріотичних якостей, основне завдання якого – виховання почуття гордості за свою Батьківщину і свій народ, повагу до його великих звершень і гідних сторінок минулого, розвиток почуття причетності до долі України [20].

Програми, методичні прийоми і технології з виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами бойового хортингу передбачають проведення теоретичних і практичних навчально-тренувальних занять з бойового хортингу. Теоретичні засади з бойового хортингу можуть повідомлятися учням і студентам у процесі практичних занять. Програми з патріотичного виховання школярів і студентів передбачають заняття за окремими видами підготовки та синтезовані заняття (поєднання основ військово-прикладної техніки бойового хортингу й акробатики, ударних комбінацій та кидкової техніки, спортивно-прикладної техніки елементів самозахисту в стійці та техніки у партері – продовження атакуючих та захисних дій тощо). Для школярів і студентів також застосовуються військово-спортивні ігри. На заняттях рекомендується здійснювати особистісно-орієнтований підхід до навчання дітей та молоді за статевими та

індивідуальними особливостями фізичного розвитку, а також з урахуванням їхніх потреб і здібностей. У разі потреби можливо окремо навчати хлопців і дівчат [18].

У розробці проблеми виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів значну роль відіграли роботи І. Д. Бега, З. М. Діхтяренко, Н. Ю. Довгань, С. І. Жеваги, М. Д. Зубалія, В. В. Івашковського, О. І. Остапенка, М. В. Тимчика та ін. Але у науково-методичній літературі рекомендації фахівців щодо виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я молоді (М. І. Брихцин, П. А. Рудик, В. І. Селиванов) стосуються суто спортивної діяльності, і, як правило, не враховують вікові аспекти та не містять в собі цілісної методики виховання фізичної культури та основ здоров'я в учнівської та студентської молоді у закладах освіти [4; 7; 8].

У зв'язку з цим на заняттях з фізичної культури та фізичного виховання школярів основної і старшої школи, а також студентів першого і другого року навчання у закладах вищої освіти навчання рухам, функціональне навантаження недостатньо узгоджується з вирішенням виховних завдань. Усе це вказує на актуальність обраної теми і свідчить про необхідність проведення спеціальних досліджень у напрямі визначення та наукового обґрунтування психолого-педагогічних умов виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів у процесі занять бойовим хортингом [19].

Мета дослідження. Мета дослідження полягла у визначенні та науковому обґрунтуванні педагогічних умов, що сприяють вихованню патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів у процесі занять бойовим хортингом.

Виклад основного тексту та результатів дослідження. Зміни, що відбуваються сьогодні в Україні визначили нові пріоритети в оздоровленні нації. Тому проблема виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів набуває дедалі більшої актуальності. Необхідність її всебічного дослідження пояснюється насамперед поступовим зниженням у молоді інтересу до фізичної культури як основи здорового життя. У зв'язку з цим вимоги до виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів знайшли відображення в законах України «Про освіту», «Про фізичну культуру і спорт», Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту, Концепції фізичного виховання в системі освіти України, Концепції виховання особистості в умовах розвитку української державності, Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти та інших нормативних документах.

Теоретичні основи виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів знайшли висвітлення у працях Б. Ананьєва, Ш. Амонашвілі, В. Асєєва, Л. Божович, Л. Виготського, М. Зубалія, І. Зязюна, Є. Ільїна, Г. Костюка, В. Корнєєва, А. Маркової, В. Оржеховської, К. Платонова, А. Пуні, С. Рубінштейна, П. Рудика, Б. Теплова, Т. Федорченко та інших. В їхніх працях розглядаються загальні закономірності розвитку особистості під впливом середовища й виховання, особистісно орієнтований методологічний підхід, філософські положення про суспільну природу діяльності людини та активну роль особистості в процесі її розвитку; психологічні й педагогічні положення про розвиток особистості, ідеї діалектичної єдності розвитку особистості в результаті залучення до різноманітних видів діяльності.

Проблему активізації навчально-виховного процесу з патріотичного виховання, фізичної культури та фізкультурно-спортивної діяльності досліджували О. Артюшенко, А. Артюшенко, Б. Ашмарін, В. Бауер, В. Белорусова, І. Боян, Б. Ведмеденко, Г. Власюк, А. Внуков, К. Волков, З. Джумаєв, А. Дубогай, П. Дуркін, Є. Ільїн, І. Келишев, М. Козленко, М. Кутєпов, Г. Мейксон, В. Новосельський, О. Остапенко, О. Петров, Ж. Петрочко, С. Сичов та інші. Вони вказують на шляхи активізації занять з фізичної культури за умови формування навчальної мотивації, мобілізації та інтересу школярів і студентів на основі задоволення потреб дітей та молоді у русі, грі, змаганнях, пізнавальній активності, вдосконаленні праці педагога з фізичної культури і фізичного виховання, його взаємодії з окремими учнями і студентами.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дає підстави для висновку, що теорія і методика виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами бойового хортингу закладу загальної середньої і вищої освіти залишаються недостатньо розробленими з погляду потреб нової педагогічної реальності. Фактично всі науковці визнають значимість інтересу дітей та молоді до занять фізичною культурою, який «робить» активним особистість молодшої людини в усіх видах навчально-фізкультурної діяльності: на уроках та заняттях, в спортивних секціях, фізкультурних гуртках, самостійних заняттях за місцем проживання. І відповідно за його відсутності з'являється пасивність, байдужість до занять фізичною культурою, збільшується кількість пропусків занять з фізичної культури без поважних причин, зменшується кількість бажаючих відвідувати спортивні секції та гуртки бойового хортингу [21].

Водночас, у процесі нашої експериментальної роботи використовується комплекс методів дослідження, який включає: аналіз і узагальнення філософської та психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження; вивчення навчальних програм виду спорту бойового хортингу і нормативних документів з фізичного виховання; педагогічні спостереження; узагальнення досвіду роботи тренерів-викладачів закладів освіти з виховання у школярів студентів патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я у процесі занять бойовим хортингом у позакласний та позааудиторний час; бесіди, опитування, констатувальний і формувальний етапи експерименту з використанням інструментальної методики й експертної оцінки стану здоров'я учнівської та студентської молоді; методи математичної статистики і порівняльного аналізу; тестові обстеження рівнів фізичної підготовленості студентів експериментальних і контрольних груп спортивної секції бойового хортингу закладів загальної середньої освіти м. Києва, які є експериментальними майданчиками лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України та Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України [9; 12]. Це також сприяє формуванню у молоді готовності до захисту України.

Виклад основного матеріалу з аналізом отриманих наукових результатів. Загальний вплив навчально-виховного процесу, який формує готовність школярів і студентів до захисту України, передбачає, передусім, участь усього педагогічного колективу закладу освіти у патріотичному вихованні дітей та молоді; по-друге, він має забезпечити єдність

зусиль педагогічного колективу, сім'ї, громадськості, оборонно-масових організацій та військових колективів у вирішенні завдань військово-професійної орієнтації учнівської та студентської молоді на сучасному етапі.

У системі патріотичного виховання учнів і студентів слід виокремити такі напрями:

вивчення основ наук з констатування взаємозв'язків усіх навчальних дисциплін з оборонними питаннями (навчальний процес);

позакласна робота в школі та позааудиторна робота в закладі вищої освіти з патріотичного виховання (насамперед гурткова робота вчителів-предметників, викладачів дисциплін);

виховна робота дитячих громадських організацій з метою вирішення завдань патріотичного виховання (пошукова робота, створення шкільних музеїв доблесті українського народу, догляд за могилами загиблих учасників бойових дій, участь у почесних вартах, воєнізованих походах, військово-спортивних іграх, заняття в секціях з бойового хортингу, туристських зльотах, зустрічі з ветеранами воєн, військових конфліктів, змагання з бойового хортингу, орієнтування, козацьких забав тощо);

діяльність усіх закладів освіти за напрямом виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів (створення військово-прикладних та спортивних гуртків і секцій у закладах освіти та об'єднань за інтересами за місцем проживання);

допомога закладам загальної середньої і вищої освіти з боку Товариства сприяння обороні України, військових комісаріатів, військових закладів освіти, військових частин, ветеранських рад та організацій, місцевих і регіональних федерацій бойового хортингу тощо.

Цінності патріотичного виховання школярів і студентів засобами бойового хортингу

Таблиця 1

Життєвий досвід школярів і студентів у широкому сенсі (участь у соціально значущій та іншій діяльності)

Значний досвід участі в досить напруженому регулярному навчанні, в оволодінні складними знаннями. Є певний досвід їх практичного використання. Придбано деякий досвід виконання досить різноманітної роботи, пов'язаної з самообслуговуванням, забезпеченням життєдіяльності сім'ї	Певний досвід участі в навчальній діяльності має переважно теоретизувати характер. Досвід участі в соціально значущій трудовій діяльності характеризується обмеженим ступенем застосування в армійських умовах. Досвід участі в суспільному житті багато в чому забезпечений домінуванням особистісних потреб та інтересів, відірваністю від найбільш насущних, життєво важливих завдань	Досвід практичного освоєння і особливо застосування отриманих знань не розвинений. Відсутній досвід самообслуговування і особливо виконання робіт із забезпечення життєдіяльності великого колективу. Немає досвіду активного і цілеспрямованого прояву можливостей і здібностей у трудовій діяльності
--	--	--

Таблиця 2

Світоглядні позиції, переконання, пов'язані із захистом України

Досить високий рівень усвідомлення сутності захисту України, громадського і військового обов'язку, переконання в необхідності їх діяльного прояву	Розрив між позитивними компонентами в світоглядних позиціях і переконаннях і їх реальним втіленням. Пріоритет уявних, малоістотних цінностей проявляється в інфантильності і навіть в асоціальності	Слабка дієва сторона світоглядних позицій і поглядів. Недостатнє розуміння ролі і місця вищих соціально значущих цінностей у структурі свідомості, здатних спонукати до активної участі у патріотичній діяльності
---	---	---

Таблиця 3

Патріотичні якості школярів і студентів

Цілий ряд найважливіших морально-патріотичних якостей отримали значного розвитку. Серед них виділяються: любов до Батьківщини, усвідомлення громадського і військового обов'язку, оптимальне співвідношення особистих і суспільних інтересів, товариство і взаємодопомога, в цілому негативне ставлення до аморальних явищ і вчинків, виховання в собі якостей, необхідних для повноцінного життя в суспільстві тощо	Зразкове рівне співвідношення, переплетення позитивних і негативних якостей. Кожна з цих двох протилежних сторін представлена досить широко і в достатній мірі сформована, тобто кваліфікується як цілком визначена, хоча розвиток багатьох патріотичних якостей, як в позитивному, так і в негативному аспектах, ще далекі від зрілості	Значна частина якостей формується переважно в негативному плані. Серед таких якостей виділяються: низька свідомість, політична індиферентність, відсутність особистої відповідальності за виконання громадянського і військового обов'язку, слабка соціальна активність, переважання егоцентризму, індивідуалізму тощо
--	--	--

Аналіз змісту і компонентів зазначеної моделі виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів дозволяє зробити такі основні судження.

1. Ця модель є розгорнутою, тому що містить основні характеристики кожного з компонентів готовності людини до захисту України. Багатоелементна і розгалужена структура моделі дозволяє представити її досить широко, багатогранно, охопити сукупність найважливіших характеристик, що становлять єдине упорядковане ціле.

2. Суттєвою особливістю моделі є її диференційованість, обумовлена різними якісними станами готовності до

захисту інтересів України, що виражаються в трьох її основних рівнях. Кожен з них являє собою розгорнуту характеристику однієї з трьох різновидів моделі реальної вихованості патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів, що викладаються методом порівняння, зіставлення.

3. Модель викладається, розгортається на основі розробленої системи, в певній послідовності, три головні компоненти виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів, які займаються бойовим хортингом, у свою чергу поділяються на основні показники, які розглядаються у взаємопов'язаному вигляді, будучи субординованими між собою відповідно до системи її критеріїв.

Для визначення ефективності впливу патріотичних заходів на виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів зазначених регіонів України протягом 2019–2020 навчального року було запропоновано самостійно оцінити результати своєї участі в деяких із цих заходів. З даних дослідження видно, що молоді люди переконані у своєму бажанні брати активну участь у патріотичних і спортивних заходах з бойового хортингу. Усі школярі і студенти висловилися за необхідність проведення військово-спортивних ігор, змагань, екскурсій, походів. Вони вважають вплив цих заходів на формування у них готовності до військової служби і захисту України найбільшим.

Також значної уваги школярі і студенти, які займаються бойовим хортингом, надають залученню їх до участі у вечорах, вікторинах на патріотичні і спортивні теми тощо. Це також свідчить про збільшення зацікавленості цими заходами. Бажання обговорювати кінофільми, книги, зустрітися з ветеранами війни і спорту залишається практично в тих же межах. Деяко підвищився рівень впливу зустрічей з ветеранами воєн на формування готовності молоді до військової служби: протягом навчального року середній показник підвищився із 27 % до 44 %.

Таблиця 4

Оцінка школярами і студентами ефективності впливу військово-патріотичних заходів на їх готовність до служби у Збройних Силах України

Заходи військово-патріотичного змісту	2019 рік				2020 рік			
	школярі		студенти		школярі		студенти	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
Зустрічі з ветеранами воєн	98	32,7	68	22,7	143	47,7	121	40,3
Зустрічі з військовослужбовцями	69	23,0	85	28,3	70	23,3	87	29,0
Гра «Хортинг-Патріот»	300	100	300	100	300	100	300	100
Вечори, вікторини	149	49,7	189	63,0	87	29,0	123	41,0
Екскурсії, походи	300	100	300	100	300	100	300	100
Обговорення книг, кінофільмів	78	26,0	66	22,0	87	29,0	64	21,3
Заходи військкоматів, військових частин	0	0	0	0	47	15,7	32	10,7

Слід зазначити, що поставлені завдання щодо виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів, формування готовності до військової служби можуть бути вирішені лише за наявності системи патріотичного виховання засобами бойового хортингу. Тому нами залучалися до роботи всі наявні в регіонах ланки виховної системи й порушувалися питання про те, щоб основні напрями патріотичного виховання школярів і студентів (моральна, психологічна, фізична, військово-технічна та військово-фізична підготовка) стали основними напрямками й у виховній роботі для кожної з ланок навчально-виховної системи, адже схожість напрямів забезпечує принцип неперервності впливу й створює передумови для взаємозв'язку всіх ланок.

Вивчення інтересів школярів і студентів показало, що однією з умов ефективності їх загальної підготовленості до військової служби є обов'язкове врахування їхніх інтересів до того чи іншого предмета.

До анкетування було залучено 826 учнів і студентів 10-ти закладів освіти міста Києва, Київської, Запорозької, Миколаївської, Кіровоградської, Дніпропетровської, Львівської і Житомирської областей (учасників педагогічного експерименту) та 811 молодих людей, які в експерименті участі не брали. Як видно з таблиці 4, показники переконливо демонструють, що тільки за умови врахування інтересів школярів і студентів можливий дійсний диференційований підхід до вирішення виховних завдань у процесі навчання, позакласної та позааудиторної роботи з бойового хортингу з окремими учнями і студентами. Спираючись на цю умову, педагоги, що допомагали під час формувального етапу експерименту, мали змогу повною мірою використати можливості свого предмету чи дисципліни з метою всебічної підготовки школярів і студентів до майбутнього виконання свого конституційного обов'язку.

Функції системи виховання діяльного патріотизму у школярів і студентів засобами бойового хортингу

1. Формування патріотизму у різних груп школярів і студентів, які займаються бойовим хортингом – національним професійно-прикладним видом спорту України, як діяльної, активної установки, заснованої на переживанні причетності до життя країни і нації через причетність і відповідальність до конкретної події в історії та певного виду культури України.

2. Формування образів причетності і зразків діяльного відношення до тієї частини регіону, яка усвідомлюється як своя, включаючи турботу про розвиток території, про підтримку і розвиток традицій і спільнот, про збереження історії.

3. Формування відкритого співтовариства, що оформляє зразки патріотичного ставлення, на мові сучасної молодіжної культури, за допомогою сучасних форм масових комунікацій бойового хортингу.

Основні змістовні принципи виховання у школярів і студентів патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я засобами бойового хортингу

1. Самовизначення людини як громадянина своєї країни, представника (носія культури) своєї нації починається з усвідомленого ставлення до своєї «малої батьківщини» і своєї спільноти – такі цінності, особливо в дитинстві, свідомо є

чимось більш конкретним і зрозумілим, ніж регіон, нація, країна, місце регіону і країни в глобальних процесах.

Тому виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я у школярів і студентів засобами бойового хортингу необхідно починати з формування відносин до своєї території і культурного середовища, в тому числі за рахунок активного включення в рішення конкретних місцевих завдань. Оптимальним часом для такого включення і появи перших ініціатив є старший шкільний вік, початковий студентський вік (16–19 років) – вік, в якому людина вже готова і прагне заявити про себе своєму соціальному оточенню, затвердити свій соціальний статус в очах однолітків і дорослих.

Але тут же міститься і небезпека замикання в «містечковий» патріотизм; ця небезпека може бути подолана саме за рахунок вписування молодію людиною свого міста, села, селища в осяжні контексти і процеси, розуміння взаємозв'язків і залежностей.

2. Для молоді людини, які відвідує спортивну секцію бойового хортингу і одночасно одержує загальну, а потім професійну освіту, можливо кілька стратегій громадянського і патріотичного самовизначення:

включення до місцевих економічних, соціальних, культурних процесів з розумінням сенсу своєї діяльності в цих процесах і їх місця в осяжних масштабах;

визначення місця на карті країни та світу, де індивідуальні схильності, здібності і професійні компетентності можуть привести до найбільшого успіху, орієнтація на світові культурні та економічні центри, і такі центри в Україні з розумінням своєї культурної ідентичності як ресурсу;

усвідомлення позиції прогресу, орієнтація на можливість життя і продуктивну діяльність у світових центрах як ресурсу розвитку своєї малої батьківщини, в тому числі її позиціонування і просування в світовому масштабі; таке самовизначення дуже важливо для молодих людей, орієнтованих на досягнення в сферах спорту (бойового хортингу), науки і культури.

3. Формування символічної карти України для молоді людини, яка виховується у системі бойового хортингу, включає в себе:

процес розробки, оформлення і пред'явлення емоційно-надихального образу регіону в різних мовах і різних масштабах;

виявлення патріотичного ставлення до цього образу регіону ключових суб'єктів його життя: бізнесу, експертного співтовариства, громадськості, молоді, кожного жителя;

оформлення образу регіону в знаково-символічних конструкціях;

вироблення схем організації спільної діяльності різних суб'єктів життя регіону, що забезпечує становлення привабливого образу регіону;

створення системи безперервних презентацій образу регіону в різних масштабах, перш за все, як учня бойового хортингу в патріотичному форматі.

Необхідно, щоб цей зміст не трансливався школярам і студентам ззовні, але створювався ними самими, перш за все, через організацію спортивних і культурних подій, формування культурних середовищ і наповнення їх символічними об'єктами, створення художніх творів.

4. Переживання діяльної причетності до бойового хортингу як загальнонаціонального патріотичного явища та бойової культури українців, суспільства і його життя передбачає причетність до інших спільнот різного масштабу і вибудовування осмисленого ставлення до інших спільнот людей, в тому числі до інших етносів і національних культур.

Основні методичні принципи організації системи патріотичного виховання: принцип цілеспрямованого впливу; принцип попереднього інформаційного забезпечення; принцип зворотного зв'язку; принцип нерозривності; принцип наступності; принцип послідовності.

Для досягнення основних цілей і завдань виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами бойового хортингу важливий загальний рівень уявлень учасників змін системи громадянсько-патріотичного виховання молоді про базові принципи і пріоритети патріотичної роботи. Тому необхідна особлива організація комунікативного простору, що дозволяє учасникам виробляти загальні уявлення, здійснювати пробні дії, робити рефлексивні фіксації для аналізу наявного досвіду і коригування подальших етапів розвитку.

Такий комунікативний простір забезпечується за допомогою проведення організаційно-діяльнісних ігор, аналітичних, проблемних і проектних семінарів, тренінгів з підвищення кваліфікації в бойовому хортингу, а також за допомогою організації суспільно-державних і професійних експертиз.

Висновки. У статті наведено теоретичне обґрунтування й практичне розв'язання актуального питання виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами бойового хортингу, що знайшло своє віддзеркалення у визначенні та апробації педагогічних умов, змісту, форм і методів виховання особистості у системі бойового хортингу. Результати дослідження засвідчили ефективність вирішення поставлених завдань і дали підставу для формулювання таких висновків:

1. Теоретичний аналіз проблеми виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами бойового хортингу зумовив розгляд цього виду виховання як готовності особистості до захисту інтересів України. Поняття «готовність» розглядається як готовність докладати зусиль для виконання тих чи інших дій, свідомо саморегуляція людиною своєї поведінки й діяльності, що знаходить вияв у здатності активно досягати поставленої мети. Виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами бойового хортингу визначено як спрямовані вольові зусилля, завдяки яким молоді люди можуть мобілізувати свої знання, вміння та сили на відносно тривалу і складну боротьбу з труднощами, долати зовнішні та внутрішні перешкоди, які виникають у їхній діяльності під час досягнення поставлених цілей, реалізуючи вольову цілеспрямованість.

Уточнено сутність військово-патріотичного виховання у школярів і студентів засобами бойового хортингу як цілеспрямований педагогічний процес створення за допомогою бойового хортингу сприятливих умов для розвитку фізичних і

психічних якостей учнів, що відображають їхню готовність до захисту України, здатність долати внутрішні і зовнішні перешкоди, готовність доводити розпочату справу до завершення, досягати результату в складних предметно-поведінкових ситуаціях.

2. Узагальнення досвіду закладів загальної середньої і вищої освіти з виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами бойового хортингу підтвердило, що актуальність досліджуваної проблеми зумовлюється соціальними, психолого-педагогічними та виховними потребами закладів освіти.

Стан виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами бойового хортингу має такі ознаки: розуміння педагогами, тренерами й вихователями ціннісних орієнтирів сучасного виховного процесу, сутності військової готовності, змісту занять з бойового хортингу; знання історії бойового хортингу та спортивних традицій рідної школи, місцевості, обізнаність щодо сучасних інноваційних підходів, рухливих ігор, організаційних форм спортивно-масової роботи в процесі занять бойовим хортингом.

3. Охарактеризовано критерії, показники та рівні виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами бойового хортингу: когнітивний, емоційно-ціннісний та діяльнісно-практичний. Показниками когнітивного критерію є: уявлення про сутність патріотичного виховання та психофізичні й виховні можливості бойового хортингу; розуміння цілей та змісту занять бойовим хортингом; знання про способи досягнення поставлених цілей, концентрування уваги та власних фізичних і душевних сил. Показники емоційно-ціннісного критерію: прагнення долати зовнішні й внутрішні перешкоди засобами бойового хортингу; стремління до успіху в оволодінні бойовим хортингом; бажання виявляти патріотичну вихованість під час спортивно-масових заходів з бойового хортингу. Показниками діяльнісно-практичного критерію є: уміння завершувати розпочату справу; вправність щодо вирішення поставлених завдань засобами бойового хортингу; здатність виявляти патріотичну вихованість у вчинках та під час занять бойовим хортингом.

На основі зазначених критеріїв і показників виявлено високий, середній і низький рівні вихованості патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами бойового хортингу, що дало змогу диференційовано підійти до проведення експериментальної роботи з виховання означених якостей у школярів і студентів під час занять бойовим хортингом. З'ясовано, що на початку експерименту високий рівень патріотичної вихованості мали 10,1 % школярів і студентів; середній – 38,3 %; низький – 51,6 % учасників експериментальних груп.

4. Визначено педагогічні умови, зміст, форми і методи виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами бойового хортингу у закладах загальної середньої і вищої освіти.

З метою виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами бойового хортингу впроваджено такі педагогічні умови: змістово-методичне забезпечення занять бойовим хортингом, орієнтованих на патріотичне виховання; створення ситуацій успіху, ефекту змагальності, використання інших інтерактивних методів у процесі занять бойовим хортингом; налагодження взаємодії закладу освіти з сім'єю щодо патріотичного виховання школярів і студентів засобами бойового хортингу.

Зміст виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами бойового хортингу полягав у залученні молодих людей до спортивно-масової роботи, яка передбачала проведення й організацію змагань з бойового хортингу, рухливих ігор з елементами бойового хортингу з урахуванням інтересів школярів і студентів; зустрічі з відомими спортсменами, майстрами спорту; систематичне проведення спортивних годин, спрямованих на створення сприятливого клімату в спортивному та навчальному колективі; залучення школярів і студентів разом із тренерами з бойового хортингу й учителями фізичної культури та викладачами з фізичного виховання до оснащення спортивної кімнати з національного професійно-прикладного виду спорту України бойового хортингу, до спільної спортивно-масової діяльності батьків, педагогів, тренерів з бойового хортингу тощо.

У процесі виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами бойового хортингу використано такі методи: особистого прикладу, уподібнення, умовляння, роз'яснення, розповіді, позитивної перспективи, створення ситуацій успіху, контрастних завдань тощо.

Перспективи подальшого дослідження. Подальша робота над вивченням основних характеристик бойового хортингу як засобу виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів у процесі занять у констатувальному та формувальному експериментах буде детальніше конкретизована в результатах дослідження.

Література

1. Бойко В. Бойовий хортинг та психологічні особливості підготовки спортсменів / В. Бойко, З. Діхтяренко, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 46–55.
2. Бойовий хортинг у системі підготовки співробітників правоохоронних органів до протидії незаконному переміщенню товарів у районах здійснення операції об'єднаних сил / В. В. Чмелюк, Е. А. Єрьоменко, В. Р. Біла, В. В. Бондарчук, С. П. Бобік // Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28-29 травня 2020 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіти», [та ін.]. – Київ, 2020. – С. 513–527.
3. Бойовий хортинг як засіб національно-патріотичного виховання і фізичної підготовки школярів, студентської та курсантської молоді / Т. Федорченко, Е. Єрьоменко, З. Діхтяренко, В. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 80–87.
4. Гришук В. Л. Бойовий хортинг як засіб професійно-прикладної підготовки правоохоронців до виконання службово-бойових завдань з протидії контрабанді у районах здійснення операції об'єднаних сил / В. Л. Гришук, Е. А. Єрьоменко, О. А. Бухтіяров // Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил : тези допов. наук.-практ. семінару, 15 травня 2020 р. м. Ірпінь / Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 59–73.
5. Діхтяренко З. Бойовий хортинг та значення патріотичних цінностей у процесі виховання спортсменів молодшого

шкільного віку / З. Діхтяренко, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 6–18.

6. Єрьоменко Е. А. Бойовий хортинг – професійно-прикладний вид спорту правоохоронних органів України : монографія / Е. А. Єрьоменко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, Національна федерація бойового хортингу України. – К : ГС «НФБХУ», 2020. – 203 с.

7. Єрьоменко Е. Бойовий хортинг як засіб оптимізації функціональної підготовки студентів і курсантів спеціалізованих закладів вищої освіти та співробітників правоохоронних органів / Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 19–33.

8. Єрьоменко Е. А. Бойовий хортинг як засіб професійно-психологічної підготовки співробітників правоохоронних органів України : монографія / Е. А. Єрьоменко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, Нац. федерація бойового хортингу України. – К : ГС «НФБХУ», 2020. – 138 с.

9. Єрьоменко Е. А. Виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів у процесі занять бойовим хортингом. Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 10 (118) 19. С. 49–56.

10. Єрьоменко Е. А. Військово-патріотичне виховання старшокласників засобами бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрьоменко, К. М. Кукушкін // К. : Паливода А. В., 2020. 1110 с.

11. Єрьоменко Е. Всесвітнє українське земляцтво та діаспора у сприянні розвитку бойового хортингу / Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 56–79.

12. Єрьоменко Е. А. Значимість цінностей фізичної культури та основ здоров'я для студентів і курсантів, які займаються бойовим хортингом. Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 11 (119) 19. С. 71–79.

13. Єрьоменко Е. А. Кваліфікаційна система бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрьоменко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, Національна федерація бойового хортингу України. – К : ГС «НФБХУ», 2020. – 155 с.

14. Єрьоменко Е. А. Комплексне використання потенціалу бойового хортингу для забезпечення національної безпеки України в умовах зовнішньої агресії / Е. А. Єрьоменко // Актуальні проблеми забезпечення національної безпеки та спрощення процедур міжнародної торгівлі : зб. тез IV наук.-практ. інтернет-конфе., 25-31 травня 2020 р., м. Ірпінь – м. Хмельницький / Мін-во фінансів України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Хмельницький : Науково-дослідний центр митної справи, 2020. – С. 18–23.

15. Єрьоменко Е. А. Концепція розвитку бойового хортингу в системі освіти України : монографія / Е. А. Єрьоменко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, ГС «Національна федерація бойового хортингу України. – К.: ГС «НФБХУ», 2020. – 122 с.

16. Єрьоменко Е. А. Навчальна програма з бойового хортингу для позашкільних навчальних закладів : монографія / Е. А. Єрьоменко ; Мін-во освіти і науки України, Ун-т ДФС України, [та ін.]. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2020. – 521 с.

17. Єрьоменко Е. А. Навчальна програма з бойового хортингу для учнів 1–11 класів закладів загальної середньої освіти : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрьоменко. – К. : Паливода А. В., 2020. 280 с.

18. Єрьоменко Е. А. (2020). Наукове обґрунтування психолого-педагогічних умов виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів у процесі занять бойовим хортингом. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), (3(123), 47-56. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.3\(123\).09](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.3(123).09)

19. Єрьоменко Е. А. Особливості фізичної і психологічної підготовки та формування професійних якостей курсантів і працівників правоохоронних органів засобами бойового хортингу. Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил : тези доп. наук.-практ. семінару (15 травня 2020 року). Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. С. 39–42.

20. Петрочко Ж. Бойовий хортинг як засіб виховання патріотизму у школярів і студентів / Ж. Петрочко, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 34–45.

21. Чмелюк В. В. Бойовий хортинг у підрозділах державної митної служби для підготовки співробітників до протидії незаконному переміщенню товарів у районах здійснення операції об'єднаних сил на сході України / В. В. Чмелюк, Е. А. Єрьоменко, В. В. Бондарчук // Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил : тези допов. наук.-практ. семінару, 15 травня 2020 р. м. Ірпінь / Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 7–25.

References

1. Boyko, V. F., Dikhtarenko, Z. M., Yeromenko, E. A. (2017). Boyovyi khortyng ta psykholoichni osoblyvosti pidgotovky sportsmeniv [Combat horting and psychological features of training athletes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 8 (pp. 46–55).

2. Chmeliuk V. V., Yeromenko, E. A., Bila V. R., Bondarchuk V. V. Bobik S. P. (2020) Boyovyi khortyng u systemi pidgotovky spivrobitnykiv pravookhoronnykh orhaniv do protydii nezakonnomu peremishchenniu tovariv u rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl [Combat horting in the system of training law enforcement officers to combat the illegal movement of goods in the areas of the joint forces operation] / Shliakhy udoskonalennia profesiynykh kompetentnosti fakhivtsiv v umovakh syohodennia : mater. mizhnar. nauk.-prakt. Internet-konf. 28-29 travnia 2020 r. / Min-vo osvity i nauky Ukrainy, Derzh. nauk. ustanova «Instytut modernizatsii zmistu osvity», [ta in.]. – Kyiv. – P. 513–527.

3. Fedorchenko, T. Y., Yeromenko, E. A., Dikhtarenko, Z. M., Yeromenko, V. E. (2017). Boyovyi khortyng yak zasib natsionalno-patriotichnoho vykhovannia i fizychnoi pidgotovky shkolariv, studentskoi ta kursantskoi molodi [Combat horting as a

means of national-patriotic education and physical training of schoolchildren, students and cadets]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 8 (pp. 80–87).

4. Gryshchuk V. L., Yeromenko, E. A., Bukhtiyarov O. A. (2020). Boyovyi khortyng yak zasib profesiyno-prykladnoi pidgotovky pravookhorontsiv do vykonannya sluzhbovo-boyovykh zavdan z protydiv kontrabandi u rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl [Combat horting as a means of professional and applied training of law enforcement officers to perform combat missions to combat smuggling in the areas of the Joint Forces Operation]. *Protydiva Nezakonnomu peremischenniu tovariv v rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl* : tezy dop. nauk.-prakt. seminaru (15 travnia 2020 roku). Irpin. Universytet DFS Ukrainy. P. 59–73.

5. Dikhtiarenko, Z. M., Yeromenko, E. A. (2017). Boyovyi khortyng ta znachennia patriotychykh tsinnosti u protsesi vykhovannia sportsmeniv molodshoho shkilnogo viku [Combat horting and the importance of patriotic values in the process of educating athletes of primary school age]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 8 (pp. 6–18). Kyiv: Palyvoda A. V.

6. Yeromenko, E. A. (2020). Boyovyi khortyng – profesiyno-prykladnyi vyd sportu pravookhoronnykh organiv Ukrainy : monografia [Combat horting is a professionally applied sport of law enforcement agencies of Ukraine: monograph]. Min-vo osvity i nauky Ukrainy, Universytet DFS Ukrainy, Nats. federatsia boyovogo khortyngu Ukrainy. – K. : GS «NFBKHU», 2020. – 203 p.

7. Yeromenko, E. A. (2017). Boyovyi khortyng yak zasib optymizatsii funktsionalnoi pidgotovky studentiv i kursantiv spetsializovanykh zakladiv vyschoi osvity ta spivrobitnykh pravookhoronnykh organiv [Combat horting as a means of optimizing the functional training of students and cadets of specialized higher education institutions and law enforcement officers]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 8 (pp. 19–33).

8. Yeromenko, E. A. (2020). Boyovyi khortyng yak zasib profesiyno-psykholohichnoi pidgotovky spivrobitnykh pravookhoronnykh organiv Ukrainy : monografia [Combat horting as a means of professional and psychological training of law enforcement officers of Ukraine: monograph]. Min-vo osvity i nauky Ukrainy, Universytet DFS Ukrainy, Nats. federatsia boyovogo khortyngu Ukrainy. – K. : GS «NFBKHU», 2020. – 138 p.

9. Yeromenko, E. A. (2019). Vykhovannia fizychnoi kultury ta osnov zdorovya studentiv u protsesi zanyat boyovym khortyngom [Education of physical culture and basics of students' health in the process of combat horting] *Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Seris No 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports): Sb. scientific works.* – K.: Publishing house of National Pedagogical Dragomanov University. – Issue. 10 (118) 19. P. 49–56.

10. Yeromenko, E. A., Kukushkin K. M. (2020). Viyskovo-patriotychne vykhovannia starshoklasnykh zasobamy boyovogo khortyngu : monografia [Military-patriotic education of high school students by means of combat horting: monograph]. K. : Palyvoda A. V., 2020. 1110 p.

11. Yeromenko, E. A. (2017). Vsesvitnie ukrainske zemliatstvo ta diaspora u sprianni rozvytku boyovogo khortyngu [World Ukrainian fellowship and diaspora in promoting the development of combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 8 (pp. 56–79).

12. Yeromenko, E. A. (2019). Znachymist tsinnosti fizychnoi kultury ta osnov zdorovya dlya studentiv i kursantiv, yaki zaymayutsya boyovym khortyngom [Importance of values of physical culture and bases of health for students and cadets who are engaged in combat horting]. *Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Seris No 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports): Sb. scientific works.* – K.: Publishing house of National Pedagogical Dragomanov University. – Issue. 11 (119) 1. P. 71–79.

13. Yeromenko, E. A. (2020). Kvalifikatsiyna systema boyovogo khortynhu : monografia [Qualification system of combat horting: monograph]. Min-vo osvity i nauky Ukrainy, Universytet DFS Ukrainy, Nats. federatsia boyovogo khortyngu Ukrainy. – K. : GS «NFBKHU», 2020. – 155 p.

14. Yeromenko, E. A. (2020). Kompleksne vykorystannia potentsialu boyovogo khortynhu dlia zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy v umovakh zovnishnioyi agresii [Comprehensive use of the potential of combat horting to ensure the national security of Ukraine in the face of external aggression]. Aktualni problemy zabezpechennia natsionalnoi bezpeky ta sproshchennia protsedur mizhnarodnoi torhivli : zb. tez IV nauk.-prakt. internet-konf. (m. Irpin – m. Khmelnytskyi, 25-31 travnia 2020 r.). Khmelnytskyi: Naukovo-doslidnyi tsentr mytnoi spravy, 2020. P. 18–23.

15. Yeromenko, E. A. (2020). Kontseptsia rozvytku boyovogo khortynhu v systemi osvity Ukrainy : monografia [The concept of combat horting development in the education system of Ukraine: monograph]. Min-vo osvity i nauky Ukrainy, Universytet DFS Ukrainy, Nats. federatsia boyovogo khortyngu Ukrainy. – K. : GS «NFBKHU», 2020. – 122 p.

16. Yeromenko, E. A. (2020). Navchalna prohrama z boyovogo khortynhu dlya pozashkilnykh navchalnykh zakladiv : monografia [Curriculum on combat horting for out-of-school educational institutions: monograph]. Min-vo osvity i nauky Ukrainy, Universytet DFS Ukrainy, [ta in.]. – K. : Palyvoda A. V., 2020. – 521 p.

17. Yeromenko, E. A. (2020). Navchalna prohrama z boyovogo khortynhu dlya uchniv 1–11 klasiv zakladiv zagalnoi serednyoi osvity [Combat horting curriculum for students of grades 1–11 of general secondary education institutions]: training manual.– Kyiv: Palyvoda A. V.. p. 280.

18. Yeromenko E. (2020). Naukove obhruntuvannia psykholoho-pedahohichnykh umov vykhovannia fizychnoi kultury ta osnov zdorovya studentiv u protsesi zanyat boyovym khortyngom [Scientific substantiation of the psychological and pedagogical conditions of education of physical culture and fundamentals of students' health in the process of combat horting]. *Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and Pedagogical Problems of Physical Culture (physical Culture and Sports)*, (3(123), 47-56. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.3\(123\).09](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.3(123).09)

19. Yeromenko, E. A. (2020). Osoblyvosti fizychnoi i psykholohichnoi pidgotovky ta formuvannia profesiynykh yakosti kursantiv i pratsivnykh pravookhoronnykh organiv zasobamy boyovogo khortynhu [Features of physical and psychological training

and formation of professional qualities of cadets and law enforcement officers by means of combat horting]. *Protydiya Nezakonnomu peremischenniu tovariv v rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl : tezy dop. nauk.-prakt. seminaru* (15 travnia 2020 roku). Irpin. Universytet DFS Ukrainy. P. 39–42.

20. Petrochko, Zh. V., Yeromenko, E. A. (2017). Boyovyi khortyng yak zasib vykhovannia patriotyzmu u shkoliariv i studentiv [Combat horting as a means of educating patriotism in schoolchildren and students]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 8 (pp. 34–45).

21. Chmeliuk V. V., Yeromenko, E. A., Bondarchuk V. V. (2020). Boyovyi khortyng u pidrozdilakh derzhavnoi mytnoi sluzhby dlia pidhotovky spivrobotnykiv do protydi nezakonnomu peremischenniu tovariv u rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl na skhodi Ukrainy [Combat horting in the units of the State Customs Service to prepare employees to combat the illegal movement of goods in the areas of the Joint Forces Operation in eastern Ukraine]. *Protydiya Nezakonnomu peremischenniu tovariv v rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl : tezy dop. nauk.-prakt. seminaru* (15 travnia 2020 roku). Irpin. Universytet DFS Ukrainy. P. 7–25.

DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2020.5(125).14
УДК 791.6:378.147

Зюзь В.М.
доцент, кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
завідувач кафедри фізичного виховання та спорту,
Бабич Т.М.
ст. викладач кафедри фізичного виховання та спорту
Балухтіна В.В.,
ст. викладач кафедри фізичного виховання та спорту,
ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»

ФЛЕШМОБ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ РУХОВОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ ФІЗИЧНИМ ВИХОВАННЯМ

Соціально-економічні перетворення, які відбулися в суспільстві за останні десятиліття, кардинально змінили не тільки умови життя людей, а також освітню ситуацію. Фізична культура студентів являє собою нерозривну складову частину вищої гуманітарної освіти. Вона виступає якісною і результативною мірою комплексного впливу різних форм, засобів і методів на особистість майбутнього фахівця в процесі формування його професійної компетенції.

Здоров'я студентів і його соціально-психологічна адаптація у суспільстві, нормальний ріст і розвиток багато в чому визначається середовищем, в якій він живе. Більше половини свого часу протягом дня студенти у вузі, тому важливо підвищити у них мотивації до занять фізичною культурою і спортом, досягнення спортивних результатів.

Використання інноваційних форм і технологій спортивної діяльності, зокрема флешмобу дозволить зробити заняття фізичним вихованням нестандартними і цікавими, відповідають всім вимогам сучасного педагогічного процесу. Ми спробували відійти від традиційних підходів у фізичному вихованні, щоб зацікавити студентів, вивчаючи нетрадиційні прийоми, використовуючи елементи нового, які оживляють і роблять заняття різноманітними.

Виконання вправ флешмобу під музику створює у тих хто займається уявлення про характер рухів, їх тимчасових характеристиках, підвищує просторову точність і виразність рухів, розвиває естетичний смак. Танцювальний стиль виконання вправ стимулює вияв позитивних емоцій у займається, підвищується емоційне сприйняття навколишнього світу. Естетичні емоції дають можливість здійснити більшу кількість повторень різних вправ не помічаючи утомленість, що дає значний тренувальний ефект на серцево-судинну і дихальну системи.

Завдяки тісному узгодженню рухів з музикою, зростають виразні можливості фізичних вправ. У студентів створюється враження, що ті, хто займаються розповідають про себе, розкривають свої відчуття і думки мовою рухів.

Об'єктивним критерієм ефективності концептуального підходу є підвищення у студентів їх соціальної активності, якісне підвищення навчально-пізнавальної продуктивності, підвищення духовності особистості кожного студента.

Ключові слова: флешмоб, студенти, інноваційна форма, вправи ритмічної гімнастики, музика, елементи танцю.

Зюзь В. Н., Бабич Т. М., Балухтіна В. В., Флешмоб как эффективное средство формирования двигательной культуры студентов на занятиях физическим воспитанием. Социально-экономические преобразования, которые произошли в обществе за последние десятилетия, кардинально изменили не только условия жизни людей, но и образовательную ситуацию. Физическая культура студентов представляет собой неразрывную составную часть высшего гуманитарного образования. Она выступает качественной и результирующей мерой комплексного воздействия различных форм, средств и методов на личность будущего специалиста в процессе формирования его профессиональной компетенции.

Здоровья студентов и его социально-психологическая адаптация в обществе, нормальный рост и развитие во многом определяется средой, в которой он живет. Больше половины своего времени в течение дня студенты в вузе, поэтому важно повысить у них мотивации к занятиям физической культурой и спортом, достижения спортивных результатов. Использование инновационных форм и технологий спортивной деятельности, в частности флешмоба позволит сделать занятия физическим воспитанием нестандартными и интересными, отвечают всем требованиям